

İSLÂMÎ ZİYÂRET MERKEZÎ OLARAK EYÜBSULTAN

PROF. DR. HULÛSİ YAVUZ

1942 Zonguldak 1968'de İst. Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. 1991'de profesör oldu. Yayımlanmış çeviri ve telif eserleri bulunan Prof. Yavuz, Uluslararası Bilimsel toplantılara katıldı. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları bölümünde öğretim üyesi.

Her sene 29 Mayıs gününü, İstanbul'un Fâtih Sultan Mehmed tarafından hicrî 27 Cemâziyelâhir 857/mîlâdî 29 Mayıs 1453 tarihinde fethinin yıldönümü olarak kutluyoruz. Bu fethin bugün 546.cısını idrâk ediyoruz.

Bu aynı zamanda, bugün mevcut olan Eyüb Sultan Câmî' ve Türbesi'nin en az 546 senedir ziyâret edilmekte oluşu demektir.(1)

Eyüb, bu türbede yatan büyük zâtın oğlunun adıdır. Asıl adı, Hâlid İbn Zeyd'dir. Arab 'âdetleri gereği, herkes, doğan ®ilk çocuğun babası ma'nâsına gelen bir künye aldığı için, o da oğlu Eyyûb sebebiyle Ebû Eyyûb, ya'ni, ®Eyüb'ün Babası künyesini almıştır. Medîne'li ilk Müslümanlardan olması hasebiyle de el-Ensârî ®Mekke-i Mükkerreme'den hicret eden Müslümanlar'a yardım eden 'ünvânını kazanmıştır. Tam adı, Hâlid İbn Zeyd Ebû Eyyûbe'l-Ensârî olan bu büyük sahâbî, Arabca dil kâ'ideleri sebebiyle, bu dildeki nidâ harfleri ve edatlar yüzünden, ba'zan Ebâ Eyyûb, ba'zan da Ebû Eyyûb diye telâffuz edilmektedir. Halkımız onun adını kısalta kısalta Eyüb yapmış ve sanki buradaki Câmî ile Türbe'ye ve bu semte onun oğlunun adını vermiş olmaktadır: Eyüb! Sonra da onu gönül tahtına oturtmuş, Eyüb Sultan demiştir.Şüphesiz halkımız bunu samîmiyyet ve muhabbetinden ve kolayına geldiğinden dolayı yapmaktadır. Bunu tabî görmek lâzımdır.

Şimdi sorulacak esas su'âl şudur: Ebû Eyyûbe'l-Ensârî hazretlerinin vefâtından ittibâren Kabr-i Şerîfi'nin Fâtihi'nin şehre girişine kadar sekiz asır ziyâret edilmiş olması bir tarafa, bugünkü Türbe fetihden beri, niçin 546 senedir büyük bir ziyâreti merkezi hâlidir ve burası neden her kesimden ziyâretçilerle her gün dolub dolub taşmaktadır? Ziyâretçiler sâdece hayatta iken

değil öldükten sonra da bu mübârek zâtın yanında olmayı istemişler ve onun yakınlarına gömülmüşlerdir?. Bu câzibenin sebebi ve burayı şerefli kılan nedir?

Şu kibâr-ı kelâm meşhûrdur: Şerefü'l-mekân bi'l-mekân. ®Bir mekânı şerefli yapan, o mekânda olan değerli kişi, mübârek varlık veyâ makâmdır demektir. Mekke-i Mükkerreme ile Medîne-i Münevverre ve Kudüs-i Şerîfi mübârek ve mukaddes yapan sebepler vardır. Mekke-i Mükkerreme'yi mukaddes kılanlar, buradaki Ka'be-i Mu'azzama, Haram-ı Şerîf, Haceru'l-Esved, Makâm-ı İbrâhîm, Safâ ve Merve Tepeleri, Cebelü'n-Nûr, 'Arafat ile diğer şe'âir-i İslâm olduğu gibi, Medîne-i Müneverre'yi mübârek yapanlar da burada mevcut, Mescid-i Nebevî, Hücre-i Sa'âdet, Ravza-i Mutahhara, Kubâ Mescid'i ve diğer mübârek mekânlardır. Kudüs'ü böyle yapan ise Mescid-i Aksâ ve etrâfındaki kudsî makamlardır.

İşte Eyüb'ü azîz ve câzibe merkezi

Sultan Reşâd'ın, Eyübsultan'daki Kılıç Kuşanma merâsiminden dönüşü. (Hulusi Yavuz özel arşivinden)

Eyüpsultan Câmî'i şadırvanından iç avluya açılan kapı ve solunda Türbe'nin çıkış kapısı.

kılan da burada yatan ve buraya adını vermiş olan, Mihmandâr-ı Rasûl Ebû Eyyûbel-Ensârî Hazretleri'dir. O olmasaydı, ne burası her gün bayram yeri gibi bir ziyâret merkezi olur ve ne de burada İslâm mi'mârîsi ve güzel san'atlarının açık hava müzesi hâlindeki böyle bir Eyüb semti kurulurdu.

O halde bu müstesnâ zât kimdir ve ne yapmıştır? Ne gibi mümtâz vasıfları vardır?

Hâlid İbn Zeyd Ebû Eyyûb el-Ensârî, kısaca, Ebû Eyyûbe'l-Ensârî, Âhırzaman Nebîsi Hâtemü'l-Enbiyâ Muhammedeni'l-Mustafâ 'aleyhi efdalü't-tahâyâ Efendimiz'in dedesi 'Abdulmuttalib'in annesi tarafından akrabâsıdır.(2)

Peygamber Efendimiz Medîne'ye hicret ettiği zaman onu evinde yedi ay misâfir etmiş, o'na mihamdârlık, ya'ni ev sâhibliği yapmıştır.(3)

İkinci 'Akabe bey'atlerine iştirâk etmiş ®Sâbıkîn-i Evvelîn-i Ensâr'dandır. Bedir Harbi'nden başlayarak, bütün

muhârebe ve gazâlarda Rasûlullâh sal-lâhü 'aleyhi vesellem'den ayrılmamıştır. Hz. Ali kerrema'llâhu veche'nin hılâfeti zamânındaki bütün harblere halîfe ile berâber katılmıştır. Hâricîler Harbi'nde Nehrevân'da bulunmuş ve Medâyin-i Kısra'ya Hz.'Alî ile berâber gelmiştir. Hz. Mu'âviye radiyallâhü 'anhi'n hılâfeti devrinde de, Kostantiniye'ye ilk gazâ edeceklerine lisân-ı Nebvî ile, ®İstanbul mutlakâ feth olunacaktır. Onu feth eden kumandan ve asker ne güzel, ne bahtiyâr kumandan ve asterdir şeklinde va'ad edilmiş olan büyük sevâba nâil olmak için, Yezîd b. Mu'âviye'nin kumandasındaki ilk İslâm ordusuna iltihâk ederek Bizans ülkesine gazâyâ gelmiş ve burada hastalanarak ®âlem-i cemâle intikâl etmiş ve sûr'un dibinde hicrî 50/m.670 veyâ 52/572 târihinde Hak'kın rahmetine kavuşmuştur.(4)

Endülüs'lü âlim İbn'Abdi Rabbih (h.246-328/m.860-939)'in yazdığına göre:(5) İslâm ordusu Halîc'e vardığı zaman Ebû Eyyûb radiyallâhu anhinin hastalığı ağırlaştı. Yezîd ziyâretine gelip, bir dileğin var mı diye sordu. O da cevâben: ®Sizin dünyânızın bana hiç lüzûmu yok. Lâkin beni elinden geldiği kadar, düşmân diyârı içinde ileriye doğru götürüb defnet. Zîrâ Rasûlullâh sallâllâhu 'aleyhi ve sellem'den işitdim, Kostantiniyye sûru'nun dibinde sâlih bir kimse defn olunacaktır, buyurdu. Umarım ki, o merd-i sâlih ben olurum dedi. Vefât ettiğinde, Yezîd tekfîn olunmasını emretti. Tahtı üzerine konduktan sonra da müfrezelerini çıkarıb ve tahtı ihâta edib harb ede ede ileriye sürdü. Bizans İmpartoru III.Kostantin, bir cenâze etrâfında muhârebe edildiğini görünce merâka düşüb Yezîd'e: ®Bu gördüğüm ne oluyor? diye sordurdu. O da: ®Bizim Peygamberimiz'in sahâbesidir. Senin memlekitnde

ileri bir mevki'de defn olunmayı vasiyet etti. Biz de o vasiyeti yerine getirmeye, yâhud canlarımızı Allâh yolunda fedâya 'azm ettik cevâbını verdi. İmparator: @Bu ne 'acâyib şey! Herkes baban için dâhî diyor. O ise buraya seni gönderiyor. Sen, Peygamber'inin arkadaşını bizim memleketimizde defn etmek istiyorsun. Hiç düşünmüyor musun ki, sen dönüb gittikten sonra biz onu kabrinden çıkarıp vahşî hayvanlara yedireceğiz? diye bir daha haber gönderince Yezîd: @Vallâhi ben size söyleyeceğim bir sözü kulaklarınıza küpe ederek tevdî' etmedikce onu sizin topraklarınıza tevdî' etmek niyyetinde değilim. Söyleyeceğim söz de şudur: Eğer kabrini açtığınızı, yâhud cesedine bir şey yaptığınızı duyduğum vakit, 'Arab diyârında ben de katl etmedik bir hıristiyan, yerlebir etmedik bir kilise bırakırsam, 'aleyhissâlâtü ve's-selâm Efendimiz'i inkâr etmiş olayım cevâbını verdi. Bu tehdîd üzerine Bizans İmparatoru: @Senin baban seni benden iyi tanıyormuş. Bu kabri muhâfaza edeceğime ben de yemin ederim diye te'minât verdi. İbn 'Abdi Rabbih, rivâyetin sonunda : @Kabrin üzerine bir kubbe binâ olunub, bugüne kadar içinde kandil yakıldığını haber aldım demektedir.(6)

Sahîh-i Buhârî şârihlerinden müverrih Bedreddîn 'Aynî (v. 855/1451), bu Kabr-i Şerîf'in İstâbul sûru'na yakın bir yerde kendi zamânında hâlâ @ma'rûf olub ta'zîme şâyeste görülmeğe ve onunla istiskâ olunmakda olduğunu[yağmur du'âsına çıkıldığını] söylüyor ki, aslı olmasa bunu söylemeyeceği muhakkaktır.(7) 'Aynî'nin vefâtı, fetihden iki sene evvel olduğuna göre İstâbul'un fethine yakın zamanlara kadar Kabr-i Şerîf'in yeri kaybolmamış demektir. Eğer hem bu târihî rivâyetler hem de Fâtih'in şeyhi Akşem-

seddîn(792-863/1390-1459)'in kabri keşf ettiği hakkındaki meşhûr rivâyet hep sahîh ise, o zaman, sâdece fethe yakın bir vakitte kabir yıkılıp izi kaybolmuş demek olur ki; bu da, büyük muhaddis ve mütefekkir Babanzâde Ahmed Na'îm Bey (1289-1353/1872-1934)'e göre, @binâsı, kubbesi, zincirli kandili asırlarca yerinde durduktan sonra tam Müslümanların İstâbul'un her tarafını istilâ edip fethe başladıkları bir devrede mahv olmuş olduğunu ifâde eder ki, 'akla o kadar mülâyim gelmiyor.(8) Fakat bizce kabrin, deprem ve sel gibi tabîî âfetler sebebiyle öyle birdenbire gözden kaybolması mümkündür. Bu târihî hâdisenin seyirinde ba'zı ihtilâfların bulunması, Eyüb Türbesi'nde yatan muhterem zâtın, Ebû Eyyûbe'l-Ensârî olmadığı ma'nâsına gelmez.

Fâtih'in İstâbul'u fethi, re'îsü's-şühedâ Ebû Eyyûbe'l-Ensârî hazretlerinin vefâtından 800 sene sonra gerçekleşmiştir. Fethin iki sene evveline kadar

Türbe önünde ve şadırvan ile iç avlu arasındaki kapı üzerinde bulunan kitâbe: "Selâmün aleyküm! Yaptığımız güzel amellere karşılık cennete giriniz" (Nabl sûresi, 32)

Sultan Reşat dönemi bir merasimden görünüşü.

yeri belli olan Kabr-i Şerîf sonradan kayb olmuş ve Fâtih, şeyhi Akşemseddîn'in istihâresi ile ortaya çıkarılıp(9) bugünkü yerine Câmî'i ve Türbesi'ni yaptırmıştır.(10)

İstanbul'da başka sahâbe kabirleri, Yûşâ Tepesi, Merkez Efendi, Sünbül Efendi ve Azîz Mahmûd Hüdâyî türbeleri ile Yahyâ Efendi Dergâhı gibi diğer ziyâret yerleri de vardır. Bunlar da halkın büyük teveccühüne mazhar olmakla beraber, Eyüb Câmî' ve Türbesi gibi devlet protokolinde yer alarak mu'ayyen resmî merâsimlerin yapıldığı bir mekân olmamışlardır.

Hız.Ebû Eyyûbel-Ensârî hazretlerinin öne çıkarılması, bir sebebe veyâ sebeblere müstenid olmalıdır. Birinci sebep, onun İlk Sahâbîlerden olması, ikincisi, Mihmandâr-ı Rasûl ve Bayrakdâr-ı Rasûl ünvanlarını taşıması, üçüncüsü, Peygamberimiz'in akrabası olması, dördüncüsü, O'ndan 210 kadar hadîs rivâyet etmiş bulunması, beşincisi, ileri yaşına rağmen Medîne-i Münevver'e den fî sebîlillâh cihâd için kalkıp gelerek İslâm ordusunun İstanbul'un fethi teşebbüsüne iştirâk etmesi ve burada şehîdlerin re'îsi ®re'îsü's-şühedâ olarak vefât etmesidir.

Sahabî olmak ve sahabîler'in de seçkinleri arasında yer almak, iki cihânda da en büyük mazhariyyettir. Cenâb-ı Peygamber sallâhu 'aleyhi vessellem Efendimiz'i gören Müslümanlar'a sahâbe-ikirâm dendiği ma'lûmdur. İlk sahâbe, 27 Ramazan mîlâdî 610 târihinde ilk Müslüman olan ve Mü'minlerin annesi ünvanını taşıyan Hatîcetü'l-Kübrâ radiyallâhu an-hâ'dır. Oniki sene sonra, Zilhicce 10/ 8 Mart 632 târihindeki Vedâ' Haccı'nda sahâbe-i kirâm'ın sayısı 120 000 (yüzyirmi bin)'e yûseldi. İslâm 'ulemâsı, sahâbe-i kirâm'ı, İslâm'a girişlerine, hicretlerine, ve gazvelerde bulunuşlarına göre oniki tabakaya ayırmıştır. Bunlar arasında Hz. Eyûbu'l-Ensârî şöyle gösterilmiştir:

1) Mekke-e Mükerrreme'de îmân eden ilk Müslümanlar; 'Aşare-i Mübeşşere, Hz.Hatîce ve Bilâl-i Habeşî.

2) Hz.Ömer radiyallâhu 'anh'in İslâm'a girişinden sonra Müslüman olan Dâru'n-Nedve ashâbı.

3) İslâm'ın beşinci senesinde Habeşistan'a hicret eden seksen üç kişi.

4) Birinci 'Akabe'de mülâkâtında bulunan oniki Ensâr.

5) İkinci 'Akabe mülâkâtında Müslüman olanlar: Bunlar, ikisi hanım biri de Ebû Eyyûbe'l-Ensârî olmak üzere yetmiş Ensâr'dan ibâretidir.(11)

Hız.Eyyûb'l-Ensârî radiyallâhu anh hazretlerinin mümtaz vasfı, onun, Kur'ân-ı Kerîm'in medh ettiği Sahâbîler'den olmasıdır. Onlar Allâh'ın rızâsına mazhar olmuş bahtiyâr insanlardı. Kendilerine bu dereceyi veren bizzat Cenâb-ı Hak'dır. O, onlar için Kur'ân-ı Kerîm'de ®es-Sâbıkûne'l-Evvelûn vasfını kullanmakta ve şöyle buyurmaktadır:

®(İslâm Dîni'ne girme husûsunda) birinci dereceyi kazanan Muhâcîrlere ve Ensâr ile onlara güzellekle tâbi' olanlar

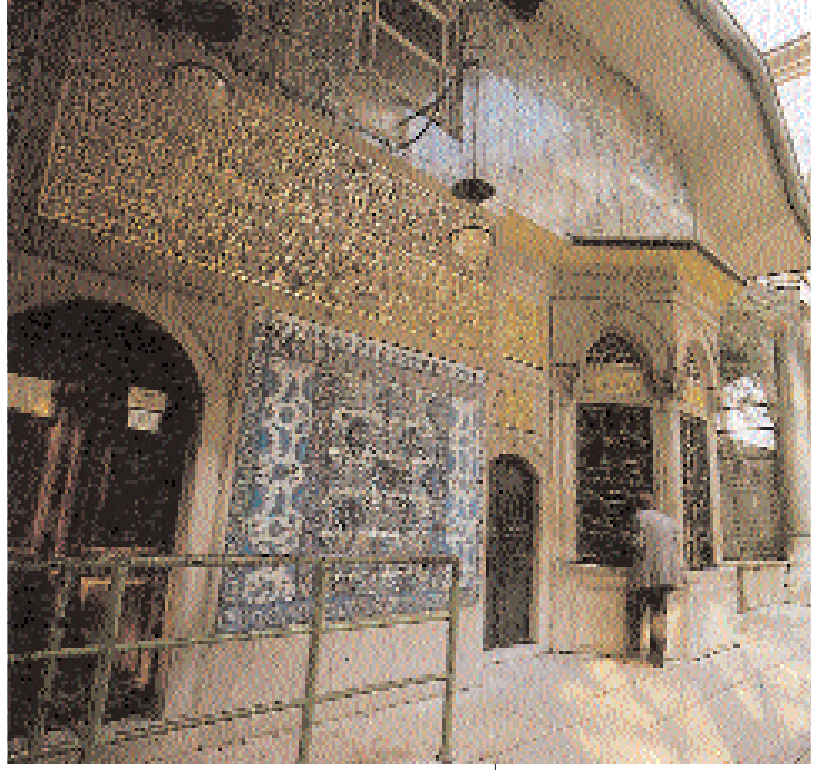
var ya! İşte Allâh onlardan râzî olmuşdur. Onlar da Allâh'tan râzî olmuşlardır. Allâh onlara, içinde ebedî kalacakları, zemîninde ırmaklar akan Cennetler hazırlamıştır. İşte bu en büyük sa'âdetdir.(12)

İşte Allâh, sevdiği böyle kulunu kullarına da sevdirmiş ve kabrini putperestlikden uzak bir ziyâret merkezi yaptırmıştır.

Sahabe-i kirâm ve bilhassa onların ilkleri, hem Kur'ân-ı Kerîm'de hem de hadîs-i şerîfler'de medh ve senâ edilmişlerdir. Onların kabirleri ziyâret edilmek sûretiyle ruhlarına Kur'ân-ı Kerîm'den âyetler ve du'âlar okunur; ölümden ibret alınarak şefâ'atçı olmaları temennî edilir. Zira, şefâ'ati ancak Allah ve O'nun müsâ'ade ettiği sevgili kulları yapar.

Bu ölçüler içinde, Eyüb Sultan Türbesi asırlar boyu İsmâ 'âleminin ziyâretgâhı olmuştur ve olmaktadır. Eyüb Türbesi, Fâtih Vakfiyesi gereğince Cuma geceleri açık bulunur ve Kur'ân-ı Kerîm okunurdu. Pazartesi ve Kadîr geceleri açık bulundurulurken Kur'an-ı Kerîm okutulması için de diğer hayır sâhibleri te'sisler yaptırmıştır, ki bu vesîle ile vazîfe sâhibleri, 10 türbedâr ve 72 Kur'an-ı Kerîm okuyucusu ile beraber 117'e bâliğ olmuştu.(13)

Eyüb Sultan'daki ziyâretlerin en mühim taraflarından biri, burada Osmanlı hükümdârlarının tahta çıkarken kılıc kuşanmasıydı. Bu kılıc, Topkapı Sarayı Hırka-ı Sa'âdet Dâiresi'nde muhâfaza edilmekte olan Hz.Peygamber sallâhu 'aleyhi vesellem'e âid kılıc ile ashâb-ı kirâm'dan halîfe Hz Ömer ve Hz.'Osman, Hâlid İbn Velîd, Osmân Gâzî ve Yavuz Sultân Selîm'e 'âid kılıclardan biri oluyordu. Kılıc, devrin şeyhu'l-İslâm'ı veyâ tarîkat şeyhi yâhud da nakîbu'l-eşrâfî eliyle kuşatılıyordu. İstanbul'un fethinden sonra başlayan ve-

Taklîd-i Seyf denilen bu merâsim tahta oturmak için bey'at merâsimi kadar mühim bir kânûndu. Yeni Sultan, deniz yolu ile Eyüb'e gelir, merâsimle kılıc kuşandıktan sonra Edirnekapı'dan Dîvânyolu güzergâhı ile Topkapı Sarayı'na dönerdi.(14)

Eyübsultan'da kılıc kuşanma merâsimini ilk icrâ ve ihdâs eden Fâtih Sultan Mehmed'e Akşemseddîn tarafından kılıc kuşatıldı. Oğlu Sultan II.Bâyezid (886-918/1481-1512) da Nakîbu'l-Eşrâf kılıc kuşatmış ve bu 'an'ane son pâdişâh Sultan Vahîdeddîn(1336-1340/1918-1922'e kadar devâm etmiştir. II.Abdülhamîd(1293-1327/1876-1909)'e Şeyhu'l-İslâm Hayrullâh Efendi, son pâdişâh Mehmed Vahîdüddîn'e de Senûsî şeyhi Seyyid Ahmedü's-Şerîf tarafından Hz.Ömer'in kılıcı kuşatılmıştır.(15)

Osmanlı saltanatının en mukaddes eşyasından sayılan Rasûl-i Ekrem sallâhu 'aleyhi ve sellem'e 'âid Sancak-ı Şerîf, 1115/1703 Patrona Halîl İsyân'na kadar Eyüb Sultân Türbesi'nde saklan-

Eyyübe'l-Ensârî Hazretleri'nin Türbesi'nin giriş cephesi.

dı, sonra Topkapı Sarayı Harem Dâ-iresi'ne alındı. Osmanlı pâdişahları, Eyüb Sultan'da kılıc kuşanmak ve aralarında ®Sancak-ı Şerîf'in de bulunduğu Emânât-ı Mukaddese'yi teslim almakla Peygamber Efendimiz'in gazâ yolunda olduğunu te'yîd ediyor, saltanat ve hılâfete hak kazandıklarını tescil etmiş oluyorlardı.(16) Bu bakımdan Eyüb Suultan, Osmanlı siyâsî hayâtında son derece mühim bir yer işgâl ediyordu.(17)

En-Nâsu sülûkü mülûkihim "insanlar kendilerini idâre edenlerin izindedir", fehvâsınca, halkımız da, devlet büyüklerinin Eyüb Sultan'a gösterdikleri hürmet ve muhabbetden, târih boyunca geri kalmamışlardır. Bugün, Taklîd-i Seyf merâsimleri olmamakla berâber, halkın teveccüh ve alâkası artarak devâm etmektedir.

İslâmiyet puta tapmayı ve Allâh'a ortak koşmak demek olan ®şirki şiddetle men'ettiği için, ilk zamanlarda Peygamber Efendimiz mezarlık ziyâretlerini yasaklamış ve sonradan Müslümanlar hak ve bâtılı öğrenip de o tehlike imkânı ortadan kalkınca bu yasağı kaldırmış ve kabiristanlar ziyâret edilmeye başlanmıştı. Çünkü artık mü'minler ölümlere ve kabirlere karşı dînen, ilmen ve 'aklen nasıl mu'âmele edeceğini öğrenmiş; cehâlet, dalâlet ve hurâfelerden kurtulmuştu.

Türkçe'de kullandığımız mezar, ®ziyâret edilen yer demektir. İslâm'da bu ziyâretin bir âdâbı vardır. Bunu Peygamberimiz öğretmiştir. Bir Müsüman kabir ziyâret etmeye gidince, tıpkı dirilere selâm verdiği gibi ölümlere de selâm verir. Peygaber Efendimiz, Medîne-i Münevvere kabristanı olan Cennetü'l- Bakî'e çıktıkları zaman, meâlen: ®Mü'minler mekânında olanlar! Allâh'ın selâmı üzerinize olsun. Biz de inşaAllâh hüsn-i hâtime ile sizlere lâhik olacağız. Ben kendim ve sizler için

Allah Ta'âlâ'dan 'âfiyet-gazab-i İlähî'den ve âhiretin havlinden muhâfaza buyurmasını- niyâz ederim diye du'â ederlerdi.

Netîce: Ebâ Eyyûbe'l-Ensârî Hazretleri, Medîne-i Münevvere'ye hicret eden âhırzaman Peygamberi sallâllâhu'aleyhi ve sellem'e ev sâhibliği yaptığı gibi, fetih maksadıyla herkesden evvel İstanbul'a gelib şehîd düşerek burada kaldığı için, asırlarca İslâm dünyasının başşehri olan İstanbul'a ev sâhibliği yapmıştır. Hâlen de İstanbul'un ma'nevî ev sâhibi odur. Onun için Eyüb Sultan Câmî' ve Türbesi her zaman ziyâretcilerle dolub taşmıştır.

Mezâr ve türbe ziyâretinden maksad, Allâh'ın rızâsını kazanmak, kabir ve ölümlerden ibret almak; bu vesîle ile nefsine nasîhat vermek; Kur'ân-ı 'Azîmü's-şân'ı okumak, Allah rızâsı için sadaka vermek, tevbe vi istiğfâr etmektir. Bunun dışında, kabir ve türbelerden bir derd ve illetin bertaraf edilmesini veya bir dileğin yerine getirilmesini talep etmek hem cehâlet hem de dalâlettir. Hâlık'dan istenilecek şeyi, mahlûkdan istemek demek olur ki, bu da dînen ve 'aklen merdûddur.(19)

Eyüb Câmî' ve Türbesi'nin, asırlarca İslâmî ziyaret merkezi olarak halkımız ve devlet ricalimizin ilgi odağı haline gelmesinin başlıca sebeplerinden biri, Allah ve Rasûlü'nün sevdiklerini sevmek sûretiyle ilâhî muhabbete nâil olmak ve bundan dünya ve âhiret sa'adeti için hayır ummaktır. Burada yatan büyük zât, Kur'ân-ı Kerim'de takdîr edilmiş bir Allah dostudur. Onun Hak tarafından sevilmesine vesile olan İslâmî hizmetlerini düşünüb kendisini hayırla yadettir. Yoksa buradaki ziyâretlerden maksad, hâşâ, bir tapınma değildir.

DİPNOTLAR

- 1) Eyübsultan Türbesi, 1923 senesinden 1 Ekim 1950 târihine kadar kapalı kalmış ve bu târihte İstanbul Vâlîsi ve Diyânet İşleri Reîsi ilk def'a kalabalık bir halk kitlesi ile ziyâret etmişlerdir (A.Sühbeyl Ünver, İstanbul'da Sababe Kabirleri, İstanbul Fetih Derneği Yayınları, İstanbul 1953, s.34).
- 2) Ahmed Na'ım, Sabîh-i Bubârî Muhtasarı Tecîd-i Sarîb Tercemesi, I, İstanbul 1346/1928, (Tecrîd Metni kısmı), s. 114.
- 3) İbn Hişâm, es-Siyratü'n-Nebeviyye, II, tabkık, M.es-Sekâ ve diğerleri, Kâhire 1355/1926, s.141-143; İbn Sa'd (168-230/784-845), et-Tabakâtü'l-Kübrâ, III, Beyrut t.y.,s.484, İbnü'l-Esîr (555-630/1160-1233), Üsdü'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe, III, t.y., s.80-81.
- 4) Ahmed Na'ım, Sabîh-i Bubârî Muhtasarı Tecîd-i Sarîb Tercemesi, I, İstanbul 1346/1928, (Tecrîd Metni kısmı), s.114-115, n.3.Bubârî'nin, Hz.Eyyûbe'l-Ensârî'den rivâyet ettiği, «Birimiz kazâ-yı hâcet etmek istediği zaman kibleyi ne karşısına alsın, ne arkasına! me'âlindeki hadîs-i şerîf'in tercümesinde mütercim Ahmed Na'ım Bey, râvî Ebû Eyyûbe'l-Ensârî hakkındaki târihî bilgileri gâyet güzel hulâsa etmiştir. Bu hadîs-i şerîf, İslâm mi'mârîsinde, yatak odasında yataklarm serilişi ve belâ-larm vaziyeti bakımından göz önünde bulundurulana en mühim düstûr olmuştur.
- 5) İbn 'Abdi Rabbih, el-'İkdü'l-Ferîd, II, s.237'den naklen Ahmed Na'ım, Sabîh-i Bubârî Muhtasarı Tecîd-i Sarîb Tercemesi, I, İstanbul 1346/1928, (Tecrîd Metni kısmı), s.115.
- 6) İbn 'Abdi Rabbih, el-'İkdü'l-Ferîd, II, s.237'den naklen Ahmed Na'ım, aynı eser, s.115. Hz.Ebû Eyyûb'l-Ensârî'nin vasiyet ve kısaca hayâtı hakkında kezâ bk.İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, III, s.484-85, İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe, III, s.81-82; İbn Hacer el-'Askalânî (773-852/1371-1448), el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe, II, (Kalkata 1853) nüshasından Kâhire t.y. s.90, ez-Zehbî (v.748/1374), Siyeru A'lâmî'n-Nubelâ', II, 4.baskı, Beyrut 1406/1986, s.402-413.
- 7) Ahmed Na'ım, Sabîh-i Bubârî Muhtasarı., I, s.116, dipnot.
- 8) Ahmed Na'ım, Sabîh-i Bubârî Muhtasarı Tecîd-i Sarîb Tercemesi, I, İstanbul 1346/1928, (Tecrîd Metni kısmı), s.117, dipnot.
- 9) Krş.Huseyin İbn İsmâ'îl el-Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-Cevâmi', I, Matba'a-i 'mire, İstanbul 12811865, s.244; Ali İhsan Yurd ve Mustafa Kaçalın, Akşemseddin: Hayâtı ve Eserleri, Marmara Üni.İlâhiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1994, s.134-136.
- 10) Fâtih Mehmed II Vakfiyeleri, Vakıflar Umum Müdürlüğü neşriyâtı, Ankara 1938, "Eyüb Vakfiyesi" kısmı, s.315-316, el-Ayvansarâyî, Hadîkatü'l-Cevâmi', I, s.244; Tursun Bey, Târîh-i Ebu'l-Feth, hazırl. A. Mertol Tulum, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1977, s.75.
- 11) Subhi es-Sâlih, Hadîs İlimleri ve Hadîs Istılabları, ter.Yaşar Kandemir, Diyânet İşl. Başk. Yayını, Ankara 1971, s.282-283, tafsîlât vermektedir.
- 12) et-Tevbe, 100.
- 13) Tabsin Öz (1887-1973, İstanbul Camileri, I, TTK Yayınları, Ankara 1987,s.55.
- 14) İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı, TTK Yayınları, Ankara 1984, s.189-193; Halil İnalçık, «Sunuş: Eyüb Sultan Tarihi Ön Araştırma Projesi, eser: 18.Yüzyıl Kadı Sicilleri İşliğinde Eyüb'de Sosyal Yaşam, editör:Tülay ARTan, Tarîh Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1988, s. 3.
- 15) İsmâil Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı, s.189-190, T.Öz, Aynı eser, göst. yer.
- 16) Yalnız son halife 'Abdü'l-Mecîd Efendi, pâdisâh olmadığı için, TBMM Hükûmeti'nin yolladığı bey'etle yapılan merâsim Fâtih Câmî'inde oldu. Tafsîlât:'Ali Seydî, «Hilâfet-i Mu'azzama-i İslâmiyye'ye 'Abdu'l-Mecîd b.'Abdu'l-'Azîz Hân Hazretleri'nin İntibâb ve İs'âdları, Millî Nevsâl, ikinci sene, Kanâ'at Kitabhânesi, 1339/1923, s.178-197.
- 17) Krş. H. İnalçık, "Sunuş: Eyüb Sultan Tarihi Ön Araştırma Projesi" göst. yer, s. 3.
- 18) Hacı Cemal Öğüt, Meşhûr Eyyüb sultan, Eyüb Beld. Yay. I, İstanbul 1995, s. 197-98
- 19) Aynı eser, s. 196.